

ЗВІТ

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИТЛОВИХ ПРОГРАМ ТА РІШЕНЬ ДЛЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Олександрійська міська територіальна громада
Кіровоградська область

Зміст

Вступ.....	2
Методологія дослідження.....	3
Перелік НПА, які застосовуються у сфері забезпечення житлових прав ВПО.....	4
Основні терміни та поняття.....	6
Аналіз результатів дослідження.....	7
Загальна інформація про кількість ВПО, зокрема тих, які потребують покращення житлових умов.....	8
Локальні програми, спрямовані на забезпечення житлових прав ВПО, в Олександрійській МТГ.....	10
Національні житлові програми, які реалізуються в Олександрійській МТГ.....	14
Кредитні житлові програми.....	15
Інформаційна доступність.....	17
Висновки.....	17
Рекомендації.....	18

Вступ

Конституція України є основою правового регулювання житлового права в Україні. Саме у ст. 47 Конституції України закріплене право на житло кожного громадянина країни. Держава створює умови, за яких кожен громадянин може його будувати, купувати або орендувати. Людям, які потребують соціального захисту, влада на рівні держави та місцевого самоврядування надає житло безоплатно або за доступну плату, встановлену законом.

Внаслідок повномасштабної війни Російської Федерації проти України мільйони українців були вимушені покинути свої домівки та переміститись у більш безпечні регіони країни. Вони стали внутрішньо переміщеними особами. Проблема ж забезпечення ВПО житлом набуває дедалі гострішого характеру — як для держави, так і для громад, які їх приймають.

Команда благодійної організації «Благодійний фонд “Стабілізаційний Суппорт Сервісез”» у межах проєкту «Підтримка спроможності системи соціального захисту населення щодо реєстрації внутрішньо переміщених осіб», який реалізується за підтримки Агентства ООН у справах біженців в Україні, проводить дослідження місцевих і національних політик у сфері житлових проблем ВПО та інших людей, які постраждали внаслідок війни.

Органи державної та місцевої влади реалізують різні програми підтримки ВПО, які втратили житло та були змушені переїхати в інші населені пункти. Частина таких програм підтримки існувала до 24 лютого 2022 року, а деякі почали втілюватися лише після повномасштабного вторгнення. У проєкті Плану відновлення України, презентованому у липні 2022-го, наявні довгострокові перспективи підтримки населення в умовах воєнного стану та після його припинення.

Скорочення надходжень до державного та місцевих бюджетів, непередбачувані наслідки і строки завершення війни створюють негативний вплив на розроблення та ухвалення довгострокових рішень у житловому секторі.

За прогнозами міжнародних інституцій, що довше триватиме війна, то більше населення країни потраплятиме у вразливе становище, а ресурси, які дозволяли б людям протриматися без сторонньої допомоги, будуть вичерпуватися. Саме тому важливо визначити реальну потребу ВПО у житлових програмах і програмах підтримки реалізації житлових прав (компенсація оренди, комунальних послуг тощо), а також забезпечити їхню доступність.

Методологія дослідження

Мета дослідження

Проведення аналізу житлових програм для ВПО, які реалізуються у цільових громадах, з метою розроблення рекомендацій, спрямованих на вдосконалення довгострокових житлових рішень на користь ВПО під час формування локальної житлової політики.

Об'єкт дослідження

Перешкоди в доступі ВПО до житлових програм, які діють у цільових громадах, зокрема з урахуванням забезпечення постійним та соціальним житлом.

Предмет дослідження

- Національні житлові програми для ВПО, які реалізуються у цільових громадах, зокрема наявність компенсації власникам житла за розміщення ВПО.
- Чинні місцеві цільові програми, інші місцеві нормативно-правові акти (положення, рішення, розпорядження, плани заходів тощо), спрямовані на забезпечення житлом ВПО, зокрема наявність компенсації власникам житла за розміщення ВПО.
- Інші житлові програми та рішення для ВПО, які реалізують у цільових громадах міжнародні та національні неурядові організації.

Завдання дослідження

1. Проаналізувати:
 - національні житлові програми для ВПО, які реалізуються у цільових громадах;
 - місцеві цільові програми та рішення, інші локальні НПА (положення, рішення, розпорядження, плани заходів тощо), спрямовані на забезпечення житлом ВПО;
 - житлові програми для ВПО, які реалізують у цільових громадах міжнародні та національні неурядові організації.
2. Зібрати дані про кількість ВПО, які потребують покращення житлових умов у цільових громадах, з урахуванням демографічних характеристик та потреб у покращенні житлових умов.
3. Розробити звіт про результати аналізу чинних житлових програм для ВПО у цільових громадах.
4. Розробити рекомендації та план адвокації необхідних змін для кожної цільової громади.

5. Провести презентацію дослідження у формі заходу, спрямованого на адвокацію запропонованих змін за участі зацікавлених сторін.

Географія дослідження: об'єднані територіальні громади України.

Період проведення дослідження: лютий — липень 2024 року.

Методи та інструменти дослідження

- Експертна оцінка місцевих цільових програм та інших НПА (положення, рішення, розпорядження, плани заходів тощо), спрямованих на забезпечення житлом ВПО.
- Експертна оцінка доступу до національних житлових програм для ВПО, які реалізуються у цільових громадах.
- Експертна оцінка житлових програм для ВПО, які реалізують у цільових громадах міжнародні та національні неурядові організації.
- Аналіз офіційних сайтів органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо доступності інформації про чинні житлові програми для ВПО.

Джерела інформації

1. Сайти органів виконавчої влади та місцевого самоврядування територіальних громад.
2. Офіційні відповіді на запити згідно з вимогами Закону України «Про доступ до публічної інформації».
3. Статистична інформація щодо кількості ВПО, які потребують покращення житлових умов.
4. Місцеві НПА (положення, програми, рішення, розпорядження, плани заходів тощо).
5. Звіти про виконання житлових програм.

Перелік нормативно-правових актів, які застосовуються у сфері забезпечення житлових прав ВПО

- Конституція України.
- Цивільний кодекс України.
- Житловий кодекс України 1983 року.
- Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».
- Закон України «Про житловий фонд соціального призначення».

- Постанова КМУ «Деякі питання реалізації Закону України “Про житловий фонд соціального призначення”» (від 23.07.2008 № 682).
- Постанова Ради Міністрів УРСР і Укрпрофспілки «Про затвердження Правил обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм жилих приміщень в Українській РСР» (від 11.12.1984 № 470).
- Стратегія державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та операційний план заходів з її реалізації у 2023–2025 роках (затверджені Розпорядженням КМУ від 07.04.2023 № 312).
- Порядок надання державної підтримки та забезпечення громадян доступним житлом (затверджений Постановою КМУ від 10.10.2018 № 819) — не фінансується з 2020 року.
- Постанова КМУ від 02.08.2022 № 856 (доступне іпотечне кредитування «ЄОселя»).
- Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті за Програмою «Надання пільгових іпотечних кредитів внутрішньо переміщеним особам» (затверджений Постановою КМУ від 28.04.2021 № 451), — за рахунок коштів гранту, наданого KfW.
- Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об’єднаних сил (ООС) на придбання житла (затверджений Постановою КМУ від 27.11.2019 № 980), — не фінансується з 2020 року.
- Постанова КМУ «Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України» (від 18.04.2018 № 280).
- Постанова КМУ «Деякі заходи з формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» (від 29.04.2022 № 495).
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку компенсації витрат на тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб, які перемістилися у період воєнного стану і не отримують щомісячної адресної допомоги переміщеним особам для покриття витрат на проживання, у тому числі на оплату житлово-комунальних послуг» (від 19.03.2022 № 333).
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України» (від 04.10.2017 № 769).

- Локальні НПА (комплексні програми, рішення сесії місцевих рад, порядки виконавчих комітетів місцевих рад тощо).

Основні терміни та поняття

Внутрішньо переміщена особа в українському законодавстві — це громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання внаслідок чи для уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Відповідно до п. 6 ст. 9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», ВПО має право на створення належних умов для її постійного чи тимчасового проживання.

Основою правового регулювання житлових прав в Україні є Конституція України, яка в ст. 47 закріплює загальне право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Людям, які потребують соціального захисту, держава та органи місцевого самоврядування надають житло безоплатно або за доступну плату відповідно до закону. Нікого не можна примусово позбавити житла, виключно на підставі закону за рішенням суду.

Відповідно до Закону України «Про житловий фонд соціального призначення», **житловий фонд соціального призначення** — це сукупність соціального житла, що надається громадянам України, які відповідно до закону потребують соціального захисту. Окремі аспекти цього поняття висвітлені в постанові КМУ «Деякі питання реалізації Закону України “Про житловий фонд соціального призначення”» (від 23.07.2008 № 682).

Дещо інший підхід викладено в Житловому кодексі України. Так, п. 5 ч. 2 ст. 4 зараховує до житлового фонду соціального призначення квартири в багатоквартирних житлових будинках, садибні (одноквартирні) житлові будинки, а також житлові приміщення в інших будівлях усіх форм власності, що надаються людям, які відповідно до закону потребують соціального захисту. Тобто не обмежує житловий фонд лише комунальною формою власності.

Питання, пов'язані з розміщенням ВПО у місцях тимчасового проживання, зокрема з дотриманням вимог, передбачених Постановою КМУ «Деякі питання функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» (від 01.09.2023 № 930), а також з наданням соціальних послуг у громаді (притулок,

підтримане проживання, стаціонарний догляд, паліативний догляд тощо)
це дослідження не охоплює.

Аналіз результатів дослідження

Олександрійська міська територіальна громада розташована в Олександрійському районі Кіровоградської області. Адміністративний центр — місто Олександрія. Громада утворена 12 червня 2020 року в межах адміністративно-територіальної реформи на підставі Розпорядження КМУ «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Кіровоградської області» (від 12.06.2020 № 716-р). Площа громади — 263,3 км², населення — 87 837 жителів (станом на 2020 рік). У складі громади — 1 місто (Олександрія), 1 селище (Олександрійське) та 12 сіл (Видне, Гайок, Голоківка, Голоківське, Звенигородка, Іванівка, Ізмайлівка, Королівка, Марто-Іванівка, Олександро-Степанівка, Піщаний Брід, Пустельникове).

З метою отримання статистичних даних про кількість ВПО, зокрема тих, які потребують покращення житлових умов в Олександрійській МТГ, було надіслано відповідні інформаційні запити на доступ до публічної інформації. Відповіді отримані у встановлені строки та проаналізовані. Деякі питання запиту не були висвітлені у повному обсязі.

Визначено, що на території Олександрійської МТГ реалізуються національні житлові програми, а також [Програма інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Олександрійській територіальній громаді на 2024–2025 роки](#) (затверджена Рішенням Олександрійської міської ради від 05.12.2023 № 745). У межах цієї Програми передбачена реалізація житлових прав ВПО шляхом створення у громаді фонду тимчасового житла для ВПО. Інші місцеві цільові програми, спрямовані на забезпечення житлом ВПО, зокрема постійним і соціальним, не ухвалювалися. Станом на час підготовки звіту житло для ВПО не виділялося у зв'язку з відсутністю вільних приміщень комунальної форми власності та належного фінансування заходів чинної Програми інтеграції ВПО.

Наразі у громаді проживають понад 90 000 людей (з урахуванням відтоку населення внаслідок війни та прибуття до громади ВПО). Із загальної кількості населення 30% — економічно активне, значна частина якого перебуває в пошуку роботи. Зайняте населення переважно у сфері торгівлі, легкій, харчовій, швейній промисловості та машинобудуванні. З прибуттям до громади ВПО (майже 11 500 людей) частково змінилась структура ринку праці. Серед ВПО частка людей похилого віку — близько 45%, людей працездатного віку — 30%. Це значно підвищило конкуренцію на ринку праці. Сьогодні в Олександрійській

МТГ надзвичайно актуальне питання працевлаштування — як жителів громади, так і ВПО.

Загальна інформація про кількість ВПО, зокрема тих, які потребують покращення житлових умов

Станом на березень 2024 року в Олександрійській міській територіальній громаді зареєстровані такі ВПО (таблиця).

<i>Категорії</i>	<i>Кількість</i>
Зареєстровані ВПО (всього)	10 990
Зареєстровані ВПО з 2022 року	10 020
Сім'ї ВПО	8275
Жінки	6612
Чоловіки	4378
Люди працездатного віку	5749
Пенсіонери	2622
Люди з інвалідністю	721
Діти до 18 років	2615
Учасниці та учасники бойових дій	11

Станом на 25.07.2024 кількість зареєстрованих ВПО зменшилася (таблиця).

Зареєстровані ВПО (всього)	10 618
Зареєстровані ВПО з 2022 року	9658
Сім'ї ВПО	7976
Жінки	6460
Чоловіки	4158
Люди працездатного віку	5129
Пенсіонери	2328
Люди з інвалідністю	716
Діти до 18 років	2445

На обліку громадян, які потребують надання житлового приміщення для тимчасового проживання з фонду житла, призначеного для тимчасового проживання ВПО, станом на 27.03.2024 перебувають 111 сімей (210 людей). Але ця цифра збільшується. Станом на 30.07.2024 у списку вже 132 сім'ї (247 людей).

Фонд житла, призначений для тимчасового проживання ВПО, не сформований через відсутність наявного придатного для проживання житла комунальної власності та обмежені фінансові ресурси в міському бюджеті. Тому з 2020 року ВПО не забезпечувалися житлом.

Наявна [Програма інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Олександрійській територіальній громаді на 2024–2025 роки](#) (затверджена Рішенням Олександрійської міської ради від 05.12.2023 № 745) не розв'язала цього питання. Та міська рада декларує підготовку заходів у напрямі створення фонду житла для тимчасового проживання ВПО, а також отримання в подальшому субвенцій з державного бюджету для задоволення потреб у житлових приміщеннях ВПО.

Негативними факторами, посилюючись на п. 4 Порядку та умов надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України (затверджені [Постановою КМУ від 04.10.2017 № 769](#)), Олександрійська міська рада називає відсутність коштів у місцевому бюджеті на фінансування заходів і відсутність проектної документації на об'єкти. Буде ініційоване звернення до Мінреінтеграції про надання субвенції з державного бюджету.

Опитувальний лист для ВПО (оцінка потреб). Згідно з інформацією, наданою Олександрійською міською радою, більшість ВПО переїхали у громаду свідомо: за порадою родичів і знайомих (43,5%), а також самостійно ухваливши це рішення (33,1%). 19,1% ВПО їхали туди, куди можна було дістатися, щоби перебувати у безпеці. 14,9% ВПО, які проживають у громаді, навіть не відслідковують стан свого колишнього житла, не дуже сподіваючись у нього повернутися. Певною мірою це можна пояснити задовільними умовами перебування в Олександрійській МТГ. Є деякі зауваження щодо забезпечення харчуванням ВПО (близько 18% висловилися негативно), фактично відсутні зауваження щодо взаємин із місцевими жителями (тільки приблизно 10% опитаних оцінили рівень спілкування незадовільно).

ВПО хотіли б отримувати більше інформації про події у громаді (для 64,3% це дуже важливо), краще інтегруватися у громаду (для 54,8% це дуже важливо). Одночасно є потреба в отриманні кращої можливості збиратися та обговорювати свої потреби з іншими переселенцями (для 36,6% це дуже важливо, для 27,4% — важливо). Більшість ВПО тимчасово вирішили свої житлові проблеми, орендуючи житло (75,9%) або поселившись у родичів і знайомих (12,5%). Пошук індивідуального тимчасового житла залишається дуже актуальним для 63,1% респондентів, радше важливим — для 16,1%. Також 65,7% опитаних розглянули б можливість отримання постійного житла на території громади. Абсолютна більшість дорослих ВПО проживають разом із сім'єю, батьками,

дітьми. 13% респондентів проживають з людьми, які потребують догляду (люди з інвалідністю, люди похилого віку тощо).

Загалом 57,4% опитаних ВПО схилиються до думки залишитися в Олександрійській МТГ. 25,3% досі не визначилися зі своїми подальшими діями, та також розглядають варіант залишитися у громаді.

Дослідження «Проблеми, потреби та міграційні настрої внутрішньо переміщених осіб» в Олександрійській МТГ провела ГО «Нова Дружківка» у межах проєкту USAID «Демократичне врядування у Східній Україні».

Локальні програми, спрямовані на забезпечення житлових прав ВПО, в Олександрійській МТГ

Згідно з [Рішенням Олександрійської міської ради від 05.12.2023 № 745](#) та відповідно до Стратегії сталого розвитку міста на 2020–2030 роки, Олександрійська міська рада має три стратегічні пріоритети: достойна робота для всіх (зокрема забезпечення економічного зростання і зайнятості), комфортні умови проживання (зокрема покращення якості життя населення) та раціональне господарювання. Для Програми інтеграції ВПО в Олександрійську громаду мають вирішальне значення перші два пріоритети, оскільки вони тотожні основним цілям вирішення проблем ВПО, які проживають на території громади. Відповідно до системи оцінки ефективності Програми, моніторингу її виконання, Олександрійська міська рада прагне досягнути наступні планові показники (таблиця).

<i>№</i>	<i>Назва показника</i>	<i>Одиниця виміру</i>	<i>Відповідальний</i>	<i>Термін виконання</i>
1	Створення та наповнення фонду тимчасового житла для тимчасового проживання ВПО	1 фонд	Управління житлово-комунального господарства, архітектури та містобудування міської ради	До 30.06.2025
2	Залучення коштів міжнародних донорів у сферу забезпечення житлом ВПО	39 000 000,00 грн	Управління житлово-комунального господарства, архітектури та	I кв. 2024 — II кв. 2025

			містобудування міської ради; Управління економіки міської ради	
3	Залучення додаткових грантових коштів на облаштування житла для ВПО	500 000,00 грн	Управління житлово-комунального господарства, архітектури та містобудування міської ради; Управління економіки міської ради	До II кв. 2025
4	Кількість людей, поставлених на облік на отримання житла в будівлях для тимчасового проживання ВПО	500 ВПО	Управління житлово-комунального господарства, архітектури та містобудування міської ради	Протягом дії Програми
5	Кількість людей, які отримали тимчасове житло	200 ВПО	Управління житлово-комунального господарства, архітектури та містобудування міської ради	До 01.12.2025

На виконання Стратегії державної політики щодо внутрішньо переміщених осіб на період до 2025 року (затверджена Розпорядженням КМУ від 07.04.2023 № 312-р), згідно із Розпорядженням начальника Кіровоградської ОВА від 17.07.2023 № 779-р затверджено [Регіональну програму підтримки та інтеграції внутрішньо переміщених осіб Кіровоградської області](#).

У межах Програми заплановане придбання житла соціального призначення для ВПО, реконструкція та побудова нового житла, проведення поточних та капітальних ремонтів, облаштування місць тимчасового проживання. На ці заходи спрямоване фінансування у сумі 938 100 000,00 грн.

Зокрема, а Олександрійській МТГ це заклад дошкільної освіти № 35 ОМР, заклад дошкільної освіти № 21 ОМР, заклад дошкільної освіти № 28 ОМР, заклад дошкільної освіти № 2 ОМР, гуртожиток Олександрійського фахового коледжу

культури і мистецтв, гуртожиток КЗ «Олександрійський медичний фаховий коледж» (відповідно до [Розпорядження начальника Кіровоградської ОВА від 30.11.2023 № 1329-р](#) «Про внесення змін до Розпорядження “Про затвердження переліку місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб у Кіровоградській області”»).

Також за Програмою надається [одноразова матеріальна допомога](#) деяким ВПО (багатодітним сім'ям; людям з інвалідністю I та II групи; людям, які досягли 80-річного віку). Надання допомоги відбувається раз на рік. Одержувачами допомоги є люди з числа ВПО, які фактично проживають на території Кіровоградської області (відповідно до довідки про взяття на облік ВПО). Одноразова матеріальна допомога надається незалежно від отриманих пенсій, державних соціальних допомог та інших доходів (виключення — люди, які перебувають на повному державному утриманні).

Відповідно до інформації про результати реалізації Регіональної програми підтримки та інтеграції ВПО Кіровоградської області, станом на серпень 2024 року створений Обласний штаб з питань розміщення ВПО. У 31 громаді області затверджені 82 місця тимчасового проживання (розраховані на 2981 ліжкомісце), в яких проживають 1955 людей (вільні — 1026 ліжкомісць). Загалом в області на визначених об'єктах, у приватних квартирах та домоволодіннях проживають 77 168 людей, зокрема 20 567 дітей.

У 2023 році на ремонтні роботи у приміщеннях комунальної власності для розміщення ВПО витрачено 1 900 000,00 грн з місцевих бюджетів, а також 1 200 000,00 грн з інших джерел фінансування. У 2024-му проведені роботи на суму 93 200 000,00 грн за рахунок коштів місцевого бюджету, на суму 300 000,00 грн — за рахунок інших джерел фінансування.

На виконання Постанови КМУ від 11.03.2022 № 261 станом на липень 2024 року подано зведені реєстри на отримання компенсації на загальну суму 74 686 000,00 грн, отримано протягом січня — березня 2024 року 10 460 000,00 грн.

Щодо фінансування Постанови КМУ від 19.03.2022 № 333: в середньому 3900 власників житла в області щомісяця прихищають ВПО та подають заяви на отримання компенсації за Програмою «Прихисток». Кількість ВПО, які розміщені в оселях власників житла, — не менше 11 400. Це свідчить про неефективність і несправедливість запроваджених механізмів, зокрема щодо суми компенсації за людинодень (14,77 грн). З березня 2022 року до червня 2024-го загальна сума нарахованих відшкодувань склала 173 600 000,00 грн, виплачено — 164 400 000,00 грн, заборгованість — 9 200 000,00 грн.

Управління соціального захисту населення веде Єдину інформаційну базу даних про ВПО. Посадовці перевіряють умови проживання переселенців на предмет відповідності умовам, визначеним Порядком функціонування місць тимчасового

проживання внутрішньо переміщених осіб (затверджений Постановою КМУ від 01.09.2023 № 930).

Крім того, діє Обласна програма забезпечення молоді житлом на 2023–2025 роки (затверджена Рішенням Кіровоградської обласної ради від 06.10.2023 № 389), а також [Обласна програма підтримки індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» на 2021–2025 роки](#) (затверджена Рішенням Кіровоградської обласної ради від 25.09.2020 № 809). У межах Програми «Власний дім» у 2023 році надано три довгострокові пільгові кредити на загальну суму 800 000,00 грн. У 2024 році передбачені кошти не використовувалися. ВПО для отримання кредитів не зверталися.

[Програма економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2024 рік](#) (затверджена Розпорядженням начальника Кіровоградської ОВА від 21.12.2023 № 1398-р) містить розділи «Житлове будівництво» та «Підтримка внутрішньо переміщених осіб», які передбачають, зокрема, впровадження заходів, спрямованих на вирішення житлових питань ВПО.

Допомога міжнародних і гуманітарних організацій

На сайті громади розміщена інформація про надання грошової допомоги ВПО від [чеської гуманітарної організації «Людина в біді»](#); від [дитячого фонду ООН \(ЮНІСЕФ\)](#) у партнерстві з БО «БФ “Безпечне майбутнє”», які реалізують проєкт «Швидке реагування для підтримки дітей та їх сімей, у тому числі внутрішньо переміщених осіб, постраждалих від війни в Україні» (видача гуманітарної допомоги для олександрійських сімей пільгових категорій); від [БФ «Товариство — Разом за життя»](#) та ГО «Український код».

У квітні 2024 року відбулась координаційна зустріч партнерських організацій ООН з командами Полтавської, Черкаської та Кіровоградської ОВА. Також у квітні 2024-го Олександрійська міська рада підписала Меморандум про співпрацю з Попаснянською міською військовою адміністрацією та БО «БФ “Центр допомоги Олександрія”» (основний міський хаб, що допомагає ВПО). Така співпраця спрямована на додаткову підтримку людей, переміщених з визначених громад.

Системна актуальна інформація про співпрацю з міжнародними і благодійними організаціями на сайті Олександрійської міської ради відсутня. Відповідь на запит в межах Закону України «Про доступ до публічної інформації» у цій частині проігноровано.

Національні житлові програми, які реалізуються в Олександрійській МТГ

[Постанова КМУ](#) «Деякі заходи з формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» (від 29.04.2022 № 495) затверджує Порядок формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання, обліку та надання такого житла для тимчасового проживання ВПО.

Передбачено, що фонд житла, призначеного для тимчасового проживання ВПО, формується сільськими, селищними, міськими радами або уповноваженими ними органами шляхом:

- викупу (придбання) житла;
- будівництва нового житла;
- будівництва (нового будівництва, реконструкції) будівель для тимчасового проживання ВПО відповідно до пп. 1 п. 9–3 розділу V «Прикінцеві положення» Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»;
- реконструкції наявних будинків і гуртожитків, а також переобладнання нежитлових приміщень на житлові;
- передачі житла в комунальну або державну власність;
- капітального ремонту об'єктів житлового фонду, зокрема об'єктів соціального призначення.

До фонду можуть бути включені тільки вільні житлові приміщення. Тобто напряду передбачено, що функцію формування фондів тимчасового житла для ВПО та обліку ВПО покладено на органи місцевого самоврядування.

В Олександрійській МТГ реалізується програма компенсації оренди житла, житлово-комунальних послуг на виконання Постанови КМУ «Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб» (від 19.03.2022 № 333) — Програма «Прихисток». Від початку повномасштабної війни за отриманням компенсації витрат за тимчасове розміщення ВПО звернулися 299 жителів громади, які прихистили 876 ВПО.

Постановою КМУ від 04.10.2017 № 769 затверджено Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України, передбаченої Законом про Державний бюджет України на відповідний рік. Мінреінтеграції є головним розпорядником субвенції, що може надаватися місцевим бюджетам згідно з цією Постановою КМУ.

Відповідно до п. 3 Порядку та умов, субвенція спрямовується зокрема на:

- Будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів житлового фонду комунальної власності, зокрема об'єктів соціального призначення, для надання житлових приміщень ВПО.

- Реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів житлового фонду комунальної власності для надання в тимчасове користування ВПО.
- Придбання у комунальну власність житла для надання в тимчасове користування ВПО.
- Придбання у період дії воєнного стану паливної деревини для безоплатної видачі населенню на територіях, прилеглих до зони проведення воєнних (бойових) дій, а також на компенсацію витрат, пов'язаних із доставкою паливної деревини.

Відсутня інформація про підтримку ОМС/ВЦА для формування фонду тимчасового житла для ВПО (субвенція 70/30), яка передбачена Порядком та умовами надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України.

Кредитні житлові програми

Державна спеціалізована фінансова установа «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» (далі — *Держмолодьжитло*) є виконавцем низки державних та регіональних програм, мета яких — забезпечення житлом ВПО. Такі програми реалізуються відповідно до:

1. Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об'єднаних сил (ООС) на придбання житла (затверджений Постановою КМУ від 27.11.2019 № 980).
2. Порядку пільгового іпотечного кредитування внутрішньо переміщених осіб за рахунок коштів гранту, наданих Кредитною установою для відбудови (KfW) (затверджений Постановою КМУ від 28.04.2021 № 451). Фінансування відбувається за рахунок грантових коштів Уряду Федеративної Республіки Німеччини через KfW.

Діють вісім місцевих житлових програм (шість обласних — у Вінницькій, Закарпатській, Запорізькій, Київській, Миколаївській, Одеській областях; дві міські — у Тернополі та Харкові), затверджені органами місцевого самоврядування. Передбачене забезпечення житлом ВПО шляхом надання пільгового кредиту або бюджетної підтримки.

Кількість зареєстрованих заяв від ВПО в усій Україні щодо участі у житлових програмах з 2021 року:

- Порядок № 980: 2021 рік — 9051; 2022 рік — 9117; 2023 рік — 9185; 2024 рік (станом на 01.06.2024) — 9215.

- Порядок № 451: 2021 рік — 22 286; 2022 рік — 30 505; 2023 рік — 35 244; 2024 рік (станом на 01.06.2024) — 36 472.

Кількість ВПО, які скористалися житловою програмою в Україні

Документ	2021		2022		2023		2024		Разом	
	к-сть	млн грн	к-сть	млн грн	к-сть	млн грн	к-сть	млн грн	к-сть	млн грн
Порядок № 980	11	13,6	7	7,4	6	10,1			24	31,1
Порядок № 451	241	280,1	332	487,6	94	166,7	2	3,3	669	937,7
Місцеві програми	12	8,3			8	7,9	1	1,1	21	17,3

За участю відділення Держмолодьжитла «Кіровоградське регіональне управління» з грудня 2021 року до квітня 2024-го надані чотири кредити ВПО (один — у межах Порядку № 980; три кредити сім'ям та одиноким молодим громадянам — за рахунок грантових коштів Уряду Німеччини у межах Порядку № 451).

ПрАТ «Українська фінансова житлова компанія» (далі — **ПрАТ «Укрфінжитло»**) утворено для розвитку іпотечного кредитування, зокрема забезпечення громадян України житлом. 100% акцій ПрАТ «Укрфінжитло» належить державі в особі Міністерства економіки України. Зокрема, ПрАТ «Укрфінжитло» є виконавцем державної Програми іпотечного кредитування «ЄОселя», що реалізується відповідно до [Постанови КМУ](#) «Деякі питання забезпечення приватним акціонерним товариством “Українська фінансова житлова компанія” доступного іпотечного кредитування громадян України» (від 02.08.2022 № 856). Цією Програмою можуть скористатися ВПО.

За інформацією, наданою ПрАТ «Укрфінжитло», обсяг фінансування цієї Програми у 2023 році становив 8,849 млрд грн (5855 кредитів). Обсяг фінансування у 2024-му, відповідно до фінансового плану, становить 19,2 млрд грн.

Загалом кількість поданих заяв через мобільний додаток порталу «Дія» від ВПО з 01.08.2023 — 15 856. Інформація щодо кількості ВПО та кількості виданих кредитів у Кіровоградській області за 2023 та 2024 роки відсутня.

Інформаційна доступність

На сайті Олександрійської міської ради у розділі «Жителям» наявна вкладка «[Інформація для ВПО](#)». Але вона не містить жодних даних про житлові права, здебільшого тут йдеться про питання зайнятості.

Також на сайті розміщене [оголошення](#) про проведення засідання Ради з питань ВПО з таким порядком денним: програми, які діють на території Олександрійської МТГ, щодо підтримки ВПО; активні програми сприяння зайнятості ВПО; надання державних соціальних допомог ВПО тощо. Але системна інформація про роботу Ради з питань ВПО відсутня. Згідно з наданою відповіддю, причиною відсутності роботи Ради з питань ВПО у напрямі забезпечення житлових прав є те, що станом на 31.07.2024 люди з числа ВПО не зверталися до Ради для сприяння у вирішенні житлових питань.

Крім того, на сайті громади є [інформація](#) про діяльність в Олександрії Центру гуманітарної допомоги для внутрішньо переміщених осіб.

Висновки

Інформаційна підтримка ВПО в Олександрійській міській територіальній громаді недостатня. На офіційному сайті громади відсутня повна та доступна інформація щодо житлових програм. Це ускладнює доступ ВПО до важливої інформації про їхні права.

На території Олександрійської МТГ лише частково реалізуються національні житлові програми. Також тут діє Програма інтеграції ВПО на 2024–2025 роки, але вона не має комплексного характеру і не передбачає впровадження довгострокових заходів.

Відсутні дані про проведення повного індивідуального опитування щодо житлових потреб ВПО. На квартирному обліку у громаді перебувають 210 людей із 10 990 ВПО. Та немає інформації про кількість забезпечених тимчасовим житлом, що свідчить про недостатню реалізацію житлових програм. Не розроблені й довгострокові плани щодо підтримки ВПО в умовах воєнного стану та після його завершення. Відсутність стратегії довгострокових житлових рішень створює перешкоди для забезпечення стабільного проживання ВПО.

Олександрійська МТГ отримує гуманітарну підтримку від міжнародних організацій, але підтримка рішень у житловій сфері для ВПО недостатня.

Рекомендації

На загальнонаціональному рівні:

- Розробити стратегію нової житлової політики, яка відповідає б сучасним викликам і передбачала б механізми реалізації житлових прав ВПО.
- Ухвалити довгострокову державну програму забезпечення житлових прав ВПО у розрізі екстреного, тимчасового та постійного житла.
- Підвищити спроможність Рад з питань ВПО шляхом розроблення нормативно-правових актів, які б містили методичні рекомендації та правові механізми їх впливу на реалізацію і захист житлових прав ВПО; постійно висвітлювати діяльність Ради з питань ВПО.
- Збільшити фінансування шляхом залучення додаткових ресурсів з боку міжнародних організацій, країн-донорів та грантових програм для будівництва нового житла для ВПО, реконструкції житлового фонду та пільгового кредитування.
- Розробити механізм компенсації витрат ВПО на оренду житла з визначенням критеріїв та строків такої компенсації.
- Широко інформувати ВПО щодо вимог і процедур участі у житлових програмах на національному та місцевому рівнях.

На локальному рівні:

1. Забезпечення житлом

- Розробити всі можливі варіанти створення фонду тимчасового житла для ВПО (будівництво нового житла, реконструкція наявних будівель, переобладнання нежитлових приміщень на житлові).
- Забезпечити прозорий механізм розподілу житла з фонду тимчасового житла для ВПО; залучити представників Ради з питань ВПО та затвердити відповідний порядок.
- Розробити систему відкритих списків людей, які потребують житла з фонду житла для тимчасового проживання; списки мають бути доступні на офіційному сайті громади для забезпечення прозорості процесу розподілу житла.
- Провести інвентаризацію житлових фондів, які можуть бути переведені у фонди житла для тимчасового проживання ВПО та фонд соціального житла.
- Визначити вільні земельні ділянки для потенційних донорів з метою нового будівництва житла для ВПО.

2. Ухвалення локальних нормативно-правових актів

- Затвердити локальні НПА, що визначають порядок розподілу житла з фонду тимчасового житла для ВПО; розробити прозорі критерії та процедури, які будуть використовуватися при наданні житла.
- Передбачити в місцевому бюджеті кошти на формування фондів житла для тимчасового проживання ВПО, що дозволить забезпечити фінансову підтримку реалізації житлових програм.
- Активізувати можливості залучення субвенцій з державного та обласного бюджетів для фінансування житлових програм для ВПО (подання заявок на отримання субвенцій, участь у державних та обласних програмах підтримки житлового будівництва).
- Залучати фінансову допомогу та кредити міжнародних, державних і гуманітарних фондів (підготовка проєктів і програм, спрямованих на отримання грантів, технічна допомога та інші види фінансової підтримки).

3. Інформаційна доступність

- Наповнити офіційний сайт громади інформацією про права ВПО, зокрема житлові, наявні національні та локальні житлові програми, про діяльність Ради з питань ВПО, алгоритми отримання житла тощо.
- Покращити навігаційну доступність сайту: перемістити розділ «Інформація для ВПО» на головну сторінку і наповнити його актуальними корисними даними з активними посиланнями, алгоритмами реалізації відповідних прав, зокрема зі зразками відповідних заяв/звернень. Це дозволить переселенцям швидше знаходити необхідну інформацію.
- Додати зразки заяв для отримання житла з фонду тимчасового житла для ВПО, що спростить процес подання документів для переселенців.

4. Залучення зацікавлених сторін

- Продовжити співпрацю з міжнародними донорами для реконструкції та побудови соціального/тимчасового житла для ВПО (отримання грантів, технічної допомоги та інших видів підтримки).
- Розробити стратегію довгострокових житлових рішень для ВПО із залученням міжнародних гуманітарних організацій, що дасть змогу створити стабільні умови проживання для переселенців.
- Використовувати позитивний досвід інших громад у реалізації рішень щодо забезпечення житлових прав ВПО — це допоможе уникнути помилок та впровадити ефективні практики.
- Інформувати ВПО про вимоги і процедури участі у житлових програмах на національному та місцевому рівнях, що підвищить обізнаність переселенців про можливості та механізми отримання тимчасового і соціального житла.

Дослідження провела Благодійна організація «Благодійний фонд «Стабілізаційні Суппорт Сервісес»» у лютому – липні 2024 року за фінансування Агентства ООН у справах біженців в Україні (УВКБ ООН).

Зміст цієї публікації є виключно відповідальністю БО «БФ «ССС»» та не може використовуватися, щоб відобразити думку Агентства.

Підписуйтеся на наш фонд у соціальних мережах, щоби слідкувати за дослідженнями системи соціального захисту населення, отримувати новини щодо допомоги постраждалим людям в Україні та дізнаватися про актуальні зміни законодавства.

КОНТАКТИ БЛАГОДІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «Благодійний фонд "Стабілізаційні Суппорт Сервісес"»

НАШ САЙТ:
<https://sss-ua.org>

ЕЛЕКТРОННА ПОШТА:
info@radnyk.org

FACEBOOK:
[@stabilizationsupportservices](https://www.facebook.com/stabilizationsupportservices)

INSTAGRAM:
[@stabilizationsupportservices](https://www.instagram.com/stabilizationsupportservices)

TELEGRAM:
[@SSS_Ukraine](https://www.t.me/SSS_Ukraine)

TWITTER:
[@SSS_Ukraine](https://www.x.com/SSS_Ukraine)